

Z VRHA KUPA

Opraviti z avtofikcijo?

Édouard Louis: Kdo mi je ubil očeta, Boji in preobrazbe neke ženske, Spremeniti se: metoda (založba /*cf)

Petra Vidali

Po tem, ko smo leta 2020 v Žepni Beletini dobili slovenski prevod prvenca francoskega avtorja Édouarda Louisa Opraviti z Eddyjem, smo zdaj pri založbi /*cf dobili kar tri njegova dela. Iztok ilc je prevedel knjižici Boji in preobrazbe neke ženske ter Kdo mi je ubil očeta, Andrej Peric, ki je prevedel že Édouardov prvenec, pa Spremeniti se: metoda.

Zgodba očetovega trpljenja in zgodba materine žalosti

Vse tri so nadaljevanje tega, kar je začel z Opraviti z Eddyjem. So avtofikijske knjige, ki se vpisujejo v izročilo osebnopovedne gejevske literature, hkrati pa literature, ki ob spolni deprivilegiranosti opisuje in ozavešča razredno in kulturno. Prvenec je izšel pri avtorjevih dvaindvajsetih letih, v njem se je vrnil tja, od koder je pri petnajstih letih zbežal: v podeželsko delavsko okolje, tako obubožano, da je francosko meščanstvo ob branju vzklikalo, da to vendarle ni res, in tako nasilno do drugačnosti, da te, če mu ne ubežiš, zatre in uniči.

Delo Kdo mi je ubil očeta je izšlo štiri leta pozneje, v njem ponavlja in pogloblja zgodbo iz romana in ji dodaja indice nadaljnje očetovo usode. V knjigi se z očetom pogovarja (enosmerno sicer), torej počne tisto, česar v realnem življenju ne more početi, kar se, zaradi osebne in družbene razdalje, ne more zgoditi. Govori o tem, kaj je z očetom naredil sistem, kako je poškodoval njegovo telo in zatrl njegovega nekoč radoživga duha. "Hollande, Valis, El Khormi, Hirsch, Sarkozy, Macron, Bertrand, Chirac. Zgodba tvojega trpljenja ima imena. Zgodba tvojega življenja je zgodovina teh ljudi, ki so prihajali drug za drugim, da te potolčejo." In govori o tem, kaj je oče delal z njim, kako ga je občudoval in zasramoval, kako se je

odvrčal od njega, da se je sin potem odvrnil od očeta.

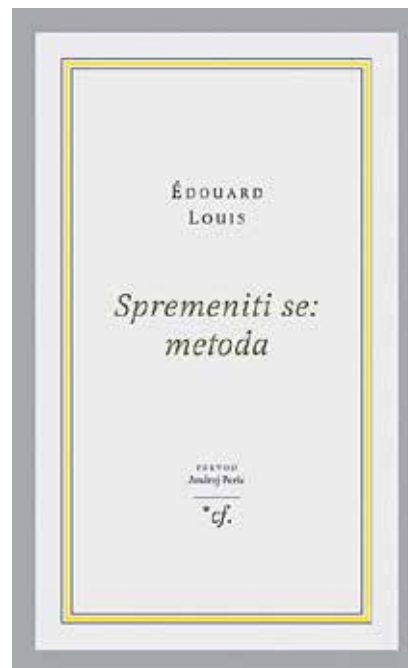
Boji in preobrazbe neke ženske so izšli še tri leta pozneje, "neka ženska" je pisateljeva mati. Razločitev njene zgodbe od očetove je priznanje njene moči in posledica njene moči: njuni zgodbi sta se res razšli, po tem, ko je sin prekinil zgodbo z nasilnim okoljem, je tudi ona poskusila zaživeti na novo, se osvoboditi. Ne preseneča, da je Louisov spodbudnik in vodnik pri tem početju Peter Handke z Žalostjo onkraj sanj, knjigo o bojih in preobrazbah, ki jo je napisal v tednih po materini smrti. Žalostno je brati o moških, ki se ne morejo spremeniti, ampak še bolj žalostno je brati o ženskah, ki so se spremenile, pa vseeno niso spremenile svoje zgodbe. Louis zapiše: "Zakaj imam občutek, da pišem žalostno zgodbo, če sem si pa postavil cilj, da povem zgodbo o osvoboditvi?"

Transformacija se najprej dogaja kot mimikrija

Tretje knjiga, Spremeniti se: metoda, je izšla istega leta kot Boji in preobrazbe neke ženske (2021), govori pa o bojih in preobrazbah avtorja po tem, ko je zapustil matično okolje. Četudi torej ostaja avtofikijska, je drugačna kot prejšnji dve. Ne le zaradi tega, kar popisuje - prvič celovito avtorjeva gimnazijska in univerzitetna leta -, temveč tudi zaradi načina. (Knjige so pri založbi /*cf* izšle v različnih zbirkah, prvi dve v Varii, zadnja v Rumeni zbirki, kjer je izšla tudi knjiga Louisovega vzornika, učitelja in prijatelja Didierja Eribona Vrnitev v Reims, tako da je zdaj misija izpopolnjena.) Spremeniti se: metoda je znova daljše delo, v katerem dobijo dovolj prostora stvarni popisi, rekonstrukcije, psihološke in sociološke (samo)analize. Knjiga o radikalnem samospreninjanju je ob vsem dosedanjem vedenju o

Očetova zgodba Foto: /*cf

Sinova zgodba Foto: /*cf

Materina zgodba Foto: /*cf

avtorju šokantna. Ker - tako se vsaj zdi - brez zamolčevanja popiše popolno transformacijo. Posebno dragocen se zdi uvod v to, da se sprememba najprej dogaja kot forma, kot absolutna mimikrija: najprej se je naučil govoriti o knjigah, šele potem jih je začel brati. In tudi potem, ko jih je že poskušal pisati, ga ni zares gnala želja po pisanju, temveč po tem, da bi postal nekdo, postal pisatelj.

Osebne zgodbe imajo politični potencial. Vseeno pa se zdi avtofikcija počasi izčrpana

Izvrstno so popisana privzemanja nove govorice, novega bontona, oblačenja, novega okusa in novih političnih nazorov. Louis ne poskuša zanikati okoriščenja z vsem in vsemi, ki so mu pri tem prišli na pot - njegova želja, njegov primarni nagon, da bi se izvil iz matičnega okolja, je bila tako močna, da mu je sprti opravičila vse.

Za nazaj mu je za nekatere ljudi vendarle žal, in ta knjiga (pa tudi prejšnji dve) je napisana tudi kot opravičilo. Ne samo zato, ker je ljudi zapustil, temveč tudi zato, ker zdaj ve, da je tisto, zaradi česar jih je zapustil, marsikdaj enako brutalno in prazno.

Osebne zgodbe so bistvene za vsak družbeni premik

Ivica Buljan v dobri spremni besedi k Spremeniti se: metoda opisuje, kako ga je urednica založbe /*cf Amelia Kraigher prepričevala, naj napiše spremno besedo: "Ampak jaz nisem literarni teoretik; sem rekel Amelii. 'To sploh ni problem,' je odvrnila. 'Veš, sporočilo drugega vala feminizma je zame izjemno pomembno. Lahko si oseben, ko pišeš. Osebne zgodbe so po mojem bistvene za vsak družbeni premik, v tem smislu imajo neskončno veliko vrednost, ogromen politični potencial.'"

Prepričana sem, da ima Opraviti z Eddyjem ogromen politični potencial. Toda ob branju Bojev in preobrazbe neke ženske ter Kdo mi je ubil očeta sem, priznam, pomislila, da je lahko avtofikcije tudi preveč in da se v tem primeru njen potencial zmanjša. Spremeniti se: metoda mi je vrnil vero v moč brezkompromisnega, vendar s serioznim sociološkim, filozofskim, psihoanalitskim ... znanjem nadgrajene samoizpisovanja.

"Izkustvo ni resnica. Lahko je vir navdiha ..."

Ob vsem se velja spomniti, da je avtor navsezadnje še vedno star komaj enaintrideset let. In velja pogledati, kako piše, kadar izstopi iz žanra avtofikcije. Ravno pred nekaj dnevi so na portalu Disenz objavili prevod odličnega odgovora Louisa režiserju, ki ga je spraševal, ali lahko režiser, ki sam ni homoseksualec, režira predstavo s homoseksualno vsebino. Spis Tvoja identiteta ni zasebna lastnina kaže aktivista in človeka, ki se zdi veliko zrelejši od pisca, ki govori samo o sebi. "Če hočejo o sebi govoriti geji ali trans osebe, jim mora biti to omogočeno. Če hočejo o sebi govoriti pripadniki delavskega razreda, jim mora biti to omogočeno. Res je, da smo bili dolgo utišani, da so nas številni karikirali. Ampak stvar ni v tem. To ne bi smelo drugim preprečevati govorjenja ..." Kajti: "Izkustvo ni resnica. Lahko je vir navdiha, lahko je v pomoč, nikoli pa ne more biti jamstvo. Vse svoje življenje že gledam homofobne geje, srečal sem že kar nekaj nebelih rasistov in nekaj mizoginij žensk. Izkustvo ni ščit, ki bi človeka branil pred ideologijo. Vprašanje torej nikoli ni v tem, kdo govori, temveč v tem, kaj govori." Vsekakor kljub pridržkom vsa Louisova dela, avtofikcije in manifeste, izkustveno literaturo in tisto, ki je nastala na njenem temelju, priporočam v branje.

Tjaša Gajšek

SVETOVNI DAN KNJIGE

Minuta za poezijo, v kateri so se ozrli tudi 140 let nazaj

Na pesniškem dopoldnevu v Amfiteatru Alme Mater Europaea so prebirali pesmi slovenskih pesnic in pesnikov, ki imajo letos okrogli jubilej. Z dvema izjemama

Ksenija Mišič, Minca Lorenci, Mirjana Šajinovič, Nejc Ropret, Kristijan Ostaneč, Mojca Simonič, Blaž Dolenc, Maša Žilavec, Gorazd Žilavec, Liza Marijina, Nataša Matjašec Rošker, Irena Varga, Vojko Belšak in Mateja Pucko pod vodstvom dramaturginje Maje Borin izbrali vrstice pesnikov in pesnic, ki to leto slavijo okrogle jubileje.

Najmlajša obletnica - eno leto

Osemdeset let mineva od smrti Karla Destovnika - Kajuha, slišali smo znamenito in skorajda ponarodelo Nekoga moraš imeti rad pesnika Ivana Minattija, ki bi letos praznoval 100. rojstni dan. Pred 20 leti je umrl Janez Menart, pred

desetimi pa Kajetan Kovič, prislunhili smo njegovi Moje mesto, v kateri se je poklonil Mariboru. Deset let je tudi že od smrti še enega velikana, pesnika Tomaža Šalamuna, 140 pa jih je minilo od takrat, ko je preminil pesnik in prevajalec Janez Vesel Koseski.

Igralci so se spomnili tudi pesnice in pisateljice Ade Škerl, ki so jo sodobniki poimenovali "plašna ptica", prav aprila bi praznovala 100. obletnico rojstva. Seveda ni šlo brez Rudolfa Maistra, ki ni bil samo general, temveč je tudi pisal - in to pesmi, slišali smo enega njegovih sonetov. V prostorih Alme Mater na Slovenski je zadonela tudi poezija pesnice, pisateljice in učiteljice Ane Gale, ki je umrla pred 80 leti, leta 1904 pa sta se rodila Srečko Koso-

vel in Edvard Kocbek, prvi je umrl star zgolj 22 let, drugega so zaradi njegove knjige Strah in pogum prisilno upokojili, so v kratkih predstavitvah izbranih umetnikov navedli igralci. Deset let pozneje od Kosovela in Kocbeka, od tega jih zdaj mineva že 110, se je rodil Fran Milčinski - Ježek.

Proti koncu pesniškega maratona so tako kot s Shakespearom v uvodu, ki je med izbranimi pesniki edini, čigar verze beremo v prevodu, naredili izjemo - Vojko Belšak je prebral Čakajoč bralca Anje Zag Golob. "Anja Zag Golob edina od omenjenih poetov ne

Pesniški dopoldan Minuta za poezijo so igralci mariborske Drame odprli s Shakespearom, svetovni dan knjige namreč sovpada s 460. obletnico rojstva angleškega poeta. Foto: Sašo Bizjak

praznuje jubileja," je ob tem dejal, je pa minilo eno leto, odkar je na Koroški živela njena knjigarna Mariborka, zato so njene verze vključili v pesniški dopoldan.

Branju je sledil knjižni bazar, na katerem so obiskovalci izbirali iz viškovega fonda knjižnice, lahko pa so oddali ali zamenjali tudi knjige z domačih polic.

Ali veste, da je praznovanje dneva knjige povezano s katalonskim ljudskim običajem? Katalonci na dan svetega Jurija, 23. aprila, podarjajo vrtnico in knjigo, rekoč: "Vrtnica je za ljubezen, knjiga pa za vedno!", so branje poezije ob svetovnem dnevu knjige v Amfiteatru Alme Mater Europaea uvedli zbrani igralci Drame SNG Maribor. Včerajšnji pesniški dopoldan so naslovlili Minuta za poezijo in ga odprli s Shakespearom, svetovni dan knjige namreč sovpada s 460. obletnico rojstva angleškega poeta.

Leta 1904 sta se rodila Srečko Kosovel in Edvard Kocbek, prvi je umrl star zgolj 22 let, drugega so zaradi njegove knjige Strah in pogum prisilno upokojili

Tudi v nadaljevanju so igralci mariborske Drame Vladimir Vlaškalič,